

Leren van proefdiercentra

Het gebruik van proefdieren lag met name in de jaren zeventig en tachtig zwaar onder vuur. Hoewel de beelden van konijnen met zwaar ontstoken ogen lang bleven naijlen, is het imago van de centra sterk verbeterd. “De veehouderij kan in bijvoorbeeld zijn megastallendiscussie veel van onze aanpak leren”, denkt dierenarts Wilbert Frieling, directeur bij onderzoekscentrum WIL Research.

GEESJE ROTGERS

Wilbert Frieling kwam in 1994 als dierenarts in dienst bij het onderzoekscentrum WIL Research (voorheen NOTOX) in 's-Hertogenbosch. Het bedrijf doet veiligheids- en veterinaire bedrijven van over de hele wereld, zoals het testen van geneesmiddelen voor mens en dier. Voor een deel van het onderzoek zijn proefdieren nodig; er worden met name muizen, ratten en kippen ingezet.

Tegenwoordig is Frieling directeur bij het bedrijf. Dat een dierenarts zich toelegt op proefdieren is logisch, volgens Frieling. “Een onderzoekscentrum dat werkt met deze dieren is verplicht een dierenarts in dienst te hebben of in te huren. Een dierenarts kan het gedrag van de dieren beoordelen, weet wat er gaande is in de diergroepen, kent de ziekteverschijnselen en weet wanneer je de proef moet stoppen.” In het buitenland werken veel dierenartsen in de medische en veterinaire onderzoekscentra, in Nederland is dit vakgebied vooral in handen van biologen. Dierenartsen hadden lange tijd weinig belangstelling voor dit vak; zij wilden zieke dieren beter maken en niet werken met proefdieren. “Tegenwoordig verandert die houding; ik heb bij WIL Research inmiddels zes collega-dierenartsen”, zegt Frieling.

Veel veranderd

In de jaren zeventig en tachtig lag het gebruik van proefdieren zwaar onder vuur. Posters met ‘hulende’ konijntjes met flink ontstoken ogen ‘sierden’ de anti-dierproeven-pamfletten. Nog immer houdt de maatschappij goed in de gaten voor welk onderzoek de dieren worden ingezet. “Overal ter wereld waar je mensen vraagt wat zij vinden van dierproeven, zegt zo’n driekwart daar negatief tegenover te staan”, weet Frieling. “Maar als je honderd ratten nodig hebt om een nieuw medicijn tegen kanker te testen, kunnen velen de inzet van de ratten wel rechtvaardigen.”

Wilbert Frieling
FOTO: WIL RESEARCH

In de loop der jaren is er veel veranderd. Nieuwe technieken maakten het mogelijk om het aantal benodigde dieren met zeker de helft te verminderen. Ook zijn de leefomstandigheden van de dieren sterk verbeterd. De dieren zitten nu niet meer solistisch in kooien, maar in ruimere verblijven, in groepen en op zaagsel of kunststof matten. Sinds tientallen jaren is er het Platform Alternatieven voor Dierproeven, nu opgenomen in ZonMW. “Binnen dit platform spreken we met maatschappelijke organisaties, zoals de Dierenbescherming, af hoe wij omgaan met de dieren”, vertelt Frieling. “Het gebruik van dieren voor proeven is aan strenge regels gebonden. Wanneer het onderzoek zonder dieren kan plaatsvinden, mag het niet met dieren uitgevoerd worden. Voor iedere proef moet een positief advies van een Dier Experimenten Commissie worden verkregen; die beoordeelt of de inzet van dieren opweegt tegen het ongerief dat ze ondergaan en of de proefopzet passend is. Ook vinden regelmatig controles plaats door de overheid. En proeven waarmee de dodelijke dosis van een stof werd bepaald zijn aan gepast, zodat dieren niet meer onnodig hoeven te lijden. Vroeger was het overlijden van het dier het beoogde eindpunt van dit standaardonderzoek.” Ten slotte zorgen nieuwe, geavanceerdere technieken voor bloedonderzoek en pathologie ervoor dat verschijnselen sneller worden aangetoond, waardoor effecten opgepikt kunnen worden zonder dat een dier veel ongerief hoeft te ondervinden.

Voor welk onderzoek worden proefdieren gebruikt?

- Fundamenteel onderzoek naar het ontstaan van ziekten, bijvoorbeeld de relatie tussen ziekten en levensstijl.
- Momenteel is er veel aandacht voor onderzoek naar ouderdomsziekten, zoals de ziekte van Parkinson en de ziekte van Alzheimer. Hiertegen zijn nog geen goede medicijnen beschikbaar. Ook infectieziekten zoals hiv en malaria zijn nog altijd actueel.
- Voor het vaststellen van de veiligheid van stoffen, zoals chemische stoffen en bestrijdingsmiddelen, maar ook van de zogenaamde E-nummers in levensmiddelen.
- Iedere batch (dier)geneesmiddel mag pas de handel in wanneer deze veilig is verklaard. Elke batch wordt dus op veiligheid getest, voor een deel moet dit met proefdieren.
- Een nieuwe ontwikkeling betreft de aanmaak van lichaamseigen eiwitten in de strijd tegen zeldzame ziekten, zoals de ziekte van Pompe (dit is een spierziekte). Vroeger ging je hieraan dood, tegenwoordig niet meer.
- Met geneesmiddelen vervaardigd uit mensenbloed is er een zeker risico op overdracht van ziekten. Met behulp van transgene dieren worden ‘bloedonderdelen’ ontwikkeld die die risico's niet kennen.

Niets te verbergen

‘Labmuizen hebben het te koud’ – het is de kop van een recent artikel dat werd opgepikt door diverse media. Negen op de tien medicijnen die succesvol zijn getest op muizen zouden niet aanslaan bij mensen. Meer comfort voor de proefdieren kan de tests representatiever maken, stelt de auteur van het artikel. “Een onzinverhaal”, meent Frieling. In de berichtgeving worden allerlei zaken die niets met elkaar te maken hebben, aan elkaar geknoopt. Menig recensent probeert zo zijn publiek ervan te overtuigen dat proefdieren niet nodig zijn, dat je er weinig mee opschiet. Bij de varkenshouderij gebeurt hetzelfde. Megastallen zouden slecht zijn voor de gezondheid en het welzijn van het dier. “De varkenshouderij overkomt nu waar wij twintig jaar geleden mee worstelden”, concludeert Frieling. Welk antwoord gaven de proefdiercentra op de maatschappelijke kritieken? Frieling geeft toe dat de felle kritiek van destijds heeft gezorgd voor verandering. “Wij hebben gekozen voor openheid. Met de Stichting Informatie Dierproeven hebben wij een website gemaakt die neutrale informatie biedt (www.informatiedierproeven.nl). De site trekt veel bezoekers, met name scholieren weten de site te vinden voor het maken van een werkstuk. Daarnaast kozen wij voor goed overleg met maatschappelijke organisaties; zij praten mee over ons beleid. Verder staan alle neuzen binnen de proefdierenwereld dezelfde kant op. Frieling: “Daár ligt nog een heel lastig punt voor de landbouw. Je kunt

momenteel geen afspraken maken met boeren(organisaties), er is altijd wel ergens onderminning. Neem bijvoorbeeld het Bedrijfsbehandelplan voor de rundveehouderij dat recent verplicht werd. In plaats van collectief de schouders eronder te zetten, zijn er groepen boeren die naar manieren zoeken om eronderuit te komen. Dit is typisch voor de Nederlandse landbouw.”

Proefdiercentra maakten in de afgelopen decennia stappen vooruit. Zij werden meer open naar het publiek en ook naar de eigen relaties. Wanneer Frieling informatie wil hebben over de dieren die hij nodig heeft, stellen de leveranciers alle informatie beschikbaar die hij wil hebben. “Wij zijn gewend om alles te bekijken, in alle landen waarmee wij zaken doen. En als er iets niet in orde is, hebben wij daarover eerlijk overleg en komen er samen uit.” Dan terug naar de varkenshouderij: “Welke vleesvarkenshouder krijgt volledige inzage in alle gegevens van de vermeerderaar?”

Op de website www.informatiedierproeven.nl wordt openheid van zaken gegeven.

